

Indië schrijft, dat hij onder de pannen broedt. Nu, hier in Nederland is het ook geen zeldzaamheid, alleen de ringmusch op zich zelf is hier veel zeldzamer dan bijv. in Batavia. Ik hoefde daar als jongen maar even op ons dak te klimmen om evenveel ringmusschen-nesten te vinden als hier in Holland huismusschen, die daar ontbreken ¹⁾.

Volgens Brehm geeft de ringmusch bij ons aan bosschen met breedbladige boomen de voorkeur boven de nabijheid van menschelijke woningen. Mij is echter uit niets deze voorkeur gebleken, in tegendeel hij nestelt zelfs onder de pannen. Ook in nestkastjes werden niet die ver van menschelijke woningen hingen, doch juist daar dichtbij verkozen. In O. N. O. kwam de heer Wolda tot hetzelfde resultaat. De heer Tollenaar, die in zijn 200 nestkastjes op Noord-Houderinge geen enkele ringmusch had, weet wel een paartje te de Bilt *onder de pannen* van een huis.

De bestanddeelen van 't nest zijn dezelfde als bij den huismusch. Hier is ieder 't over eens. Ik wilde, dat het er van te onderscheiden was. Brehm geeft op, dat het kleiner is dan van huismusch, volgens mijn waarnemingen is dit niet zoo.

Over den *neststand* zegt: Naumann: „Anderswo als in einer Höhle habe ich das Nest nie gefunden.”

Rey: „Das Nest steht immer in Höhlen, und zwar allermeist in Baumlöchern”.

Kleinschmidt: „Stets in Höhlen, gern in Nistkästen (auch in unterbau grosserer Nester)”.

Sharpe: „In holes of pollard willows and walls or in wells occasionally in barns and outhouses.”

Schlegel: „In boomholten, somtijds ook in heggen en struiken.”

Thijsse: „In holen, dikwijls in nestkastjes.”

Buekers: „Liefst in holle boomen, zeer zelden onder daken of in andere nestgelegenheden, die de huismusch boven alles verkiest.”

Otto Leege: „Op Texel in 1906 in boomen (?) en stroomijten.”

V. Pelt Lechner: „Bij voorkeur in holle boomen, ook wel in muurgaten e. d. soms onder daken.”

Een nestplaats hierboven niet genoemd, maar zeer dicht komend bij de „stroomijten” is in een *rietschelft*, waarin J. Veerman in Noordwijk 22 Mei 1916 een nest vond met een ingang van een arm lengte Een overgang tot de *vrijstaande* nesten vormen de nesten onder in groote nesten zooals van ooievaar en reiger. Vrijstaande nesten bedoelt misschien de heer Leege („in boomen”), maar zeker Schlegel met zijn woorden: „in heggen en struiken”. Over vrije nesten vond ik 3 gevallen vermeld in Ardea jrg. 4 blz. 78, twee gevallen van waarschijnlijk één paartje uit Duitschland (1903) en één uit Friesland van 27 Mei 1903, 't laatste gevonden door den heer Tj. de Vries. Evenals bij den huismusch komen vrije nesten dus bij den ringmusch voor, maar zeldzaam. We zullen er op letten!

De heer de Meyere constateerde te Bennekom in 1908 en 1909 een *geheel verdwijnen* der *ringmusschen*, die in 1907 *talrijk* in zijn tuin broedden. (Jaarb. no. 7 der N.O.V. pag. 64.)
L. VAN 'T SANT.

Ringmusch. — Naar aanleiding der opmerking van den heer Thijsse betreffende Ringmuschachteruitgang (Januari-afl. pag. 204) kan ik mededeelen, dat van een afname der Ringmusschen rond Noordwijk m.i. geen sprake is; integendeel, ieder moet van het groot aantal broedvogels dezer soort overtuigd worden door een enkele wandeling langs de binnenduinrandlandjes in Augustus of de eerste helft van September, liefst kort voor de Musschentrek opent. Uit deze laatste toevoeging blijkt, dat we hier enkel met eigen vogels te doen hebben. Nog minder geloof ik, dat we hoeven te vreezen voor een afname der Ringmusschen in het algemeen, gelet den jaarlijks sterken doortrek van *montanus* in de laatste week van September en de eerste helft van October. Dat de soort slechts in betrekkelijk zeer klein aantal overwintert, ben ik met den heer Thijsse eens: het aantal Januari-Ringmusschen is in mijn omgeving stellig kleiner dan dat der Januari-Kneuen.

De vogel broedt overigens algemeen op daken van boerenwoningen en schuren en meer naar binnen toe niet zelden, mogelijk zelfs vrij algemeen, in holletjes in rietschelften.

1) In den Nederlandschen Brehm en in Buekers (Onze Vogels) staat, dat de huismusch ook in Oost-Indië voorkomt. Dit is een fout!

Mocht mettertijd een algemeene achteruitgang van den Ringmusch werkelijkheid blijken, dan lijkt het me niet overbodig hier de aandacht te vestigen op de groote sterfte, volgens mijn bevindingen in Noordwijk optredend onder de nog niet of pas vlugge jongen dezer soort.

JAN VERWEY.

Een Huis-IJsvogel. — Door het stukje dat U over den IJsvogel in „Jonge Leven” schreef, zijn Tuinstraat bewoners erachter gekomen welke vogel 't was, die al eenige jaren lang zich op hun veranda aan de achterkamer of op de daarachter liggende rij boomen (in kleine stadstuintjes) laat zien. Zij verdenken er hem nu ook van de staarten van de visschen in hun, op die veranda staand, aquarium te hebben afgebeten en schuldig te zijn aan het verdwijnen van eenige Salamanders. Het aquarium is reeds een jaar ter ziele, maar ook dit jaar liet de vogel zich nog zien, zij meenen 't laatst in October. Achterburen kregen ook vermoedelijk zijn bezoek op hun veranda, maar zij hadden uitgemaakt, dat zoo iets onbekends „geen vogel was”. Ik bericht U dit, omdat U 't misschien merkwaardig vindt zijn verschijnen midden in de Jordaan, in zoo'n dichte volksbuurt. Verleden jaar zag ik zelf hier den vogel een paar maal in 't Vondelpark.

Hoogachtend

J. F. VAN VLISSINGEN.

Uit de Eelderwolder wildernis. — Ter wille van den goeden naam van den Heer Koster acht ik me verplicht te verklaren, dat ik inderdaad op de door hem bedoelde plek verscheiden exemplaren *Listera ovata* vond, zoodat de mijne niet de eenige in de „Wildernis” waren. Het zou me leed doen, als hij er dus op werd aangezien. Die *Listera's* bevinden zich zo of 30 M. van de plek, waar indertijd de Heer Fiet ze had gevonden, maar ik lang vruchteloos er naar gezocht heb. Hadden we nu maar den schuldige. Want niet alleen *Listera's* worden weggehaald. Ik spreek maar niet van de planten meer, die ik er zelf bracht, doch van indigenen. *Scutellaria minor* is verdwenen, *Euphorbia palustris* bijna. *Utricularia* zag ik een paar jaar, *Triglochin palustris* dit jaar niet terug. *Lijsterbessen* werden uitgerukt, *berkenboschjes* verbrand door het vuurtjestoken, dat veenbrand tengevolge heeft. Verleden jaar vond ik een *patrijzenest* met 15 verzengde eieren, de gebraden kuikentjes er in. Drie opgaande berken zijn vernield. Ik zwijg maar van *kraai*, *boompieper* en *fitis*, die in het verbrande boschje nestelden.

Het mooie complex veen, plas, en bosch, waar zandbodem een paar goede badgelegenheden schiept, werd D. L. N. 6,277 zoo vol geestdrift beschreven. Maar nu is het binnen den polderdijk gekomen en gaat er veel achteruit. De boer zegt natuurlijk: vooruit. *Andromeda* is geschaakt. Het *wollegras* kwijnt, *Orchis latifolia* (zoo die er ooit geweest is) verdween. Den *ringslang* heb ik evenmin als de boer er ooit meer gezien. De *veenbes* vermindert zienderoogen evenals *Comarum palustre*. *Gagel*, *moeraswaren*, *blauwe knoop*, *gentiaan*, *Spaansche ruiter*, *kattenstaart*, *wederik* enz. houden het nog vol, ook de belten van *molinia caerulea*, waarom de boer dit terrein „de blauwe” noemt. Het „Kolkje”, dat op oude kaarten nog staat, is dichtgegroeid, straks wordt het weiland, als de taaie wilgenstobben zijn dood gemaakt, behalve op een stukje in mijn bezit. De *reeën*, die men daar voor 5 jaar nog vinden kon onder den rook van Groningen, de *korhoenders*, *fazanten* en *koeten* zijn al weg. Nog vind ik er *hermelijn*, *haas*, *grutto*, *wulp*, *kwartelkoning*, *tureluur*, *kievit*, *watersnip*, *bokje*, *torenvalk*, *velduil*, *reiger*, *merel*, *rietzanger*, *graspieper*, *leeuwerik*, *rietgors*, *kwikstaart* enz. Maar nu, den 10 Juni ligt het open voor wind en nachtvorst, die de toppen van *Orchis maculata*, *Arnica montana*, *Thalictrum flavum* en varens verschrompelt en tal van bloemen vóór den tijd verwelken doet. Hoewel het nog geen 3 K.M. van Groningen af is, ligt het onder de gemeente Haren, maar juist nog op de grens vindt men binnen de gemeente Groningen op één plek de *Drosera* en de zeldzame *kamvaren* te midden van dicht veenmos en beide heidesoorten.

Het is een weemoedige gedachte, zulk een natuurweelde vlak bij de stad te zien verschrompelen door goede vrienden van de kultuur en kwade van de natuur. Ik wilde wel, dat de stad, als straks in die buurt het nieuwe station zal komen, zich over het „Onlandsche Dijkje”, dat nu slaapt, ontfermde en daarvan een landelijken verbindingsweg maakte, van achter het stadspark kronkelend naar het Witte brugje, waarvan de Heer D. J. V. d.